

Warszawa, 30 listopada 2023 r.

Dr hab. Jakub Zajączkowski

Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych

Uniwersytet Warszawski

Recenzja pracy doktorskiej mgra Szymona Łenyka pod tytułem „Strategie *hedgingowe* państw Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej jako odpowiedź na rosnącą potęgę Chin”, napisana pod kierunkiem naukowym dr hab. Danuty Kabat-Rudnickiej, Prof. UEK, Kraków 2023, s. 269.

Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska mgra Szymona Łenyka pod tytułem „Strategie *hedgingowe* państw Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej jako odpowiedź na rosnącą potęgę Chin” spełnia kryteria merytoryczne i formalne sformułowane w ustawie o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Dokonując pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej wziąłem pod uwagę następujące kryteria oceny: istotność tematu rozprawy; założenia badawcze; charakter rozprawy; sposób rozwiązania problemu badawczego; styl i język.

1. Kryterium istotności tematu rozprawy

Temat rozprawy doktorskiej i przedmiot badań Autor wskazał i uzasadnił m.in. już we *Wstępie* na stronie 8. oraz 9. Autor podkreśla, że obserwując zmiany w strukturze systemu międzynarodowego można dostrzec, że obierane strategie mniejszych państw wobec nowego ośrodka siły (i zagrożenia), który dysponuje potencjałem pozwalającym na zakwestionowanie istniejącej regionalnej architektury bezpieczeństwa, wymykają utrwalonemu w literaturze dychotomicznemu podziałowi na równoważenie (sojusz przeciw) – *bandwagoning* (sojusz z silniejszym lub ze źródłem zagrożenia). Państwa, które nie posiadają zdolności (ang. *capacity*), jakie są w dyspozycji mocarstw, mogą w realizacji głównych celów odnoszących się do bezpieczeństwa, rozumianego wielowymiarowo, przyjąć inną strategię, która nie

nakłada na nie obowiązku jednoznacznego opowiedzenia się po którejś ze stron nasilającej się wielkomocarstwowej rywalizacji, czyli strategię *hedgingową*. (strony 8.-9.). Autor odnosi te rozważenia do państw Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej w kontekście rywalizacji USA-Chiny i wzrostu asertywnej polityki Chin w regionu wschodnioazjatyckim, na co wskazuje m.in. na stronie 8. *Wstępu*. Głównym przedmiotem badawczym są więc strategie *hedgingowe* państw Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej jako odpowiedź na rosnącą potęgę Chin (s. 12.-13.). Pod względem zakresu przedmiotowego problematyka nie budzi wątpliwości. Zagadnienie bowiem dotyczące strategii bezpieczeństwa państw, w tym strategii hedgingowych, realizowanych przez państwa Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej jest kluczowym problemem w nauce o polityce, zwłaszcza w nauce o stosunkach międzynarodowych. Działania wybranych państw Azji, w tym przypadku Japonii i Wietnamu, w zakresie strategii bezpieczeństwa oraz uwarunkowania zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne kształtujące je, to klasyczny przykład oddziaływań i procesów oraz zjawisk z zakresu stosunków międzynarodowych.

Na wyróżnienie zasługuje zwłaszcza fakt wyboru szerszego zagadnienia niż problematyka jedynie rekonstrukcji głównych założeń strategii bezpieczeństwa Japonii czy Wietnamu. Autor analizuje bowiem strategie wybranych państw w kontekście transformacji porządku międzynarodowego w wymiarze regionalnym i globalnym oraz jej głównej zmiennej, jakim jest narastający konflikt na linii Waszyngton-Pekin (s. 12.). Dzięki temu praca ma charakter holistyczny, ukazujący nie tylko politykę bezpieczeństwa państw regionu. Wartością dodaną rozprawy jest próba zidentyfikowania głównych czynników przemian wewnątrzregionalnych i globalnych, kształtujących strategie wybranych państw oraz ukazanie w jaki sposób te państwa wykorzystują strategie *hedgingowe* w odpowiedzi na rosnące zagrożenie, których głównym źródłem jest kwestionowanie przez Chiny *status quo* w regionie (s. 12.). Takie podejście umożliwia kompleksowe wyjaśnienie mechanizmu modelu strategii bezpieczeństwa stosowanych przez wybrane państwa regionu.

To wieloaspektowe ujęcie problematyki w kontekście przedmiotowym dotyczącym zarówno samego modelu wschodnioazjatyckich strategii bezpieczeństwa (studia przypadków kilku państw Azji Wschodniej), jak i odniesienie tego modelu do dynamicznych zmian porządku regionalnego i globalnego, decyduje o oryginalności tematu i jego znaczeniu poznawczym. Autor próbuje rozważyć, odwołując się do wybranego modelu analizy strategii, na ile działania państw można określić jako strategię *hedgingową*. Zidentyfikowane w pracy doktorskiej - poprzez kompleksową rekonstrukcję – kluczowe komponenty funkcjonowania

państwa (czyli ekonomia; polityka i dyplomacja, wojskowość) oraz pięć postaw państw, znajdujących się w spektrum między równoważeniem i *bandwagoningiem* odnosi następnie do dwóch państw, to jest Wietnamu i Japonii. Takie ujęcie tematu pozwala na głębsze poznanie charakteru procesów i zjawisk w wymiarze politycznym i bezpieczeństwa w wybranych państwach, na uwypuklenie złożoności i wielowymiarowości problematyki strategii *hedgingowych*. Ponadto umożliwia wskazanie na ile model, służący wyjaśnianiu strategii *hedgingowych* w Azji Wschodniej jest użyteczny w kontekście innych państw. Takie podejście do rozwiązania problemu badawczego przesądza o oryginalności pracy i o znaczącym wkładzie rozprawy doktorskiej w rozwój dyscypliny nauki i polityce i administracji, zwłaszcza w kontekście badań nad modelem strategii bezpieczeństwa państw wschodnioazjatyckich.

Potwierdza to także fakt, że recenzowana praca doktorska wypełnia znacząco lukę w badaniach zarówno nad modelem, wyjaśniającym strategię *hedgingowe* państw Azji Wschodniej, jak i politykę bezpieczeństwa państw regionu. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na trzy kwestie. Po pierwsze, że wciąż mało jest, zwłaszcza w literaturze przedmiotu, opracowań, które w sposób całościowy, nie ograniczony do jednego studium przypadku (państwa) wyjaśniałyby istotę *hedgingu* w strategii bezpieczeństwa państw regionu. Autorzy zazwyczaj ograniczają się do omówienia założeń polityki bezpieczeństwa jednego państwa lub często publikacje mają charakter fragmentaryczny, koncentrujący się na podejściu danego państwa regionu do rosnącej potęgi Chin. Po drugie, w przypadku problematyki regionalnego kompleksu bezpieczeństwa i strategii państw w regionie, poszczególni autorzy skupiają się na relacjach dwustronnych tych państw z Chinami czy ich podejściu do rywalizacji USA-Chiny. Po trzecie, dość znaczna część publikacji, trzeba dodać, rozpatruje kwestie Azji Centralnej w kontekście stosunków międzynarodowych w regionie Azji i Pacyfiku, a w mniejszym stopniu studiów nad bezpieczeństwem, ujmowanym w sposób wielowymiarowy.

Dokonując oceny wyboru problematyki badawczej należy także wskazać na wymiar praktyczny przedstawionej rozprawy. Problematyka strategii *hedgingowych* państw Azji Wschodniej, złożoność i dynamika procesów związanych z tym oraz implikacje dla porządku nie tylko regionalnego, ale także globalnego są wciąż mało znane i zbadane, zwłaszcza w Europie Środkowej. Jest to jednak szerszy problem dotyczący wciąż istniejącego deficytu wiedzy na temat współczesnych państw Azji i Pacyfiku, zwłaszcza jeśli chodzi o podejście kompleksowe i holistyczne, uwzględniające także znaczenie uwarunkowań wewnętrznych, geostrategicznych i geoeconomicznych. Kwestia ta zaś jest ważna ze względu chociażby na

rolę i pozycję tych państw w świecie w wymiarze gospodarczym i politycznym. Istnieje więc zapotrzebowanie na wiedzę na temat strategii bezpieczeństwa państw Azji i Pacyfiku oraz implikacji, wynikających z nich dla wymiaru regionalnego i globalnego. Bez kompleksowego podejścia do wybranego problemu badawczego nie można w pełni zrozumieć nie tylko ich strategii bezpieczeństwa, ale także ich roli we współczesnym świecie. Bez tej zaś wiedzy trudno będzie zdefiniować Polsce, państwom Europy Środkowej czy Unii Europejskiej właściwą strategię wobec tych państw.

Można zastanowić się, czy nie należałoby zmodyfikować tytuł rozprawy doktorskiej do następującego: *Strategie hedgingowe Japonii i Wietnamu wobec Chin po zakończeniu zimnej wojny: implikacje dla porządku regionalnego w Azji i Pacyfiku*. Autor bowiem w swojej rozprawie omawia jedynie strategie Japonii i Wietnamu, nie ma zaś odniesienia w żadnym rozdziale czy *Zakończeniu* do innych państw Azji Wschodniej. Druga część tytułu wskazywałaby, że Autor dokonuje oceny strategii bezpieczeństwa państw w kontekście zmieniających się uwarunkowań wewnątrzregionalnych. Ponadto wydaje się, że kluczowym elementem pracy jest zidentyfikowanie uwarunkowań zewnętrznych, takich jak rola USA i Chin i ich rywalizacja w regionie, które mają znaczący wpływ na dynamikę ewolucji strategii bezpieczeństwa Japonii i Wietnamu. Jest to więc argument przemawiający za odzwierciedleniem tego w tytule rozprawy.

Pewne zastrzeżenia dotyczą także wskazania ram czasowych pracy. Ponadto brak jest uzasadnienia wyboru dwóch studiów przypadku, czyli Japonii i Wietnamu. Zabrakło także rozważań, choćby wskazania w przypisie literatury, najważniejszych pozycji, na temat definicji regionów Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej, uwypuklenia ich kryteriów wyodrębnienia. W tym kontekście pewne zastrzeżenia budzi także fakt zamiennego stosowania w pracy stosowania terminów Azja Południowo-Wschodnia i Zachodni Pacyfik. Autor już we *Wstępie* w przypisie numer 1 wskazuje, że te terminy są rozumiane tożsamo i odwołuje się do jednego z artykułów. Doktorant nie wyjaśnia jednak czemu są one tożsame. Ponadto wydaje się, że dla spójności pracy należałoby konsekwentnie używać terminów, które znajdują się w tytule, czyli Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej.

Uwagi te nie pomniejszają jednak pozytywnej oceny istotności wyboru problemu badawczego oraz uzasadnienie jego znaczenia poznawczego.

2. Założenia badawcze

Należy wskazać na początku, że przedmiot badań i uzasadnienie jego wyboru oraz cel rozprawy zostały poprawnie określone i zdefiniowane (s. 8.-9. oraz s. 12.-13.). Doktorant przyjął już we *Wstępie*, że uwarunkowania regionalne, w tym przede wszystkim wzrost roli Chin w regionie Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej oraz narastająca rywalizacja USA-Chiny, mają decydujący wpływ na kształtowanie się strategii bezpieczeństwa państw regionu (s. 8.-9.). Należy zwłaszcza pozytywnie ocenić uwypuklenie już we *Wstępie* głównej zmiennej niezależnej, która wskazuje, iż: „w sytuacji gdy wyraźne opowiedzenie się po jednej ze stron narastającego konfliktu na linii Waszyngton-Pekin grozi obniżeniem poziomu bezpieczeństwa mniejszych i bardziej podatnych na zewnętrzne wpływy państw, państwa Azji Wschodniej i Południowo-Wschodniej wykazują tendencję do zapewnienia sobie szerokiego instrumentarium na użytek polityki międzynarodowej, w tym pojemnej strategii *hedgingu*, uwzględniającej elementy *bandwagoningu*, jak i równoważenia oraz balansowania między nimi” (s. 12.). Jest to kluczowe założenie, z którym w pełni korespondują zarówno struktura pracy, jak następnie główne - zdaniem recenzenta – wybrane pytania badawcze ze strony 13., główne hipotezy (s. 14.) oraz cel pracy (s. 13.). Jednocześnie - co także należy pozytywnie ocenić - biorąc pod uwagę powyższe założenia, Doktorant w swojej pracy próbuje zidentyfikować i ukazać relacje przyczynowo- skutkowe między uwarunkowaniami zewnętrznymi a kształtowaniem się strategii bezpieczeństwa. Koresponduje to zaś z celami i hipotezami rozprawy. Mamy więc do czynienia ze spójnością założeń metodologicznych, przedstawionych we *Wstępie* oraz strukturą pracy oraz sposobem rozwiązania problemu badawczego.

Pewne uwagi dotyczą sformułowania aż jedenastu pytań badawczych (s. 13.). Wydaje się, że należałoby w rozprawie ograniczyć się do dwóch, trzech pytań badawczych, które bezpośrednio dotyczą wybranego problemu badawczego. Zastrzeżenie może budzić również fakt, że zwłaszcza we *Wstępie* Autor kilka razy pisze o celach (np. na stronie 12.). Nie powinno się wskazywać także jako celu pracy „uzyskania odpowiedzi na pytanie” (s. 12.). Ponadto jednoznacznie sformułowany problem badawczy pojawia się dopiero na stronie 13. Wydaje się, że sformułowany na s. 8. przedmiot badań jest zbyt szeroki. Zastrzeżenia dotyczą także sformułowania hipotez. Występują one w czasie przyszłym, a powinny być w czasie przeszłym lub przynajmniej teraźniejszym. W żadnej z nich nie ma także wzmianki o Wietnamie czy Japonii, które nie tylko są głównym studium przypadku, ale są wymienione w tytule rozprawy. Żadna z hipotez nie nawiązuje do nich.

Ponadto w przekonaniu recenzenta należałoby także dokonać modyfikacji w kontekście kolejności formułowania programu badawczego. Doktorant powinien najpierw przedstawić problem badawczy, cel, stan badań (w tym kontekście należałoby wyodrębnić jako samodzielny podrozdział *Wstępu* i dokonać w większym stopniu aniżeli to zrobił na stronach przeglądu literatury, polegającego na zidentyfikowaniu głównych problemów poruszanych przez badaczy i ich kategoryzację w kontekście nie tylko problematyki *hedgingu*, ale w większym stopniu kwestii strategii bezpieczeństwa Japonii i Wietnamu), zidentyfikować lukę badawczą, następnie sformułować pytania badawcze, potem przedstawić hipotezę.

Należy jednak dodać, że zastrzeżenia dotyczą jedynie konstrukcji programu badawczego, zwłaszcza kolejności poszczególnych elementów. Pod względem merytorycznym przedstawione założenia pracy (poza już wspomnianymi zastrzeżeniami) nie budzą wątpliwości. Pozytywnie trzeba także ocenić zidentyfikowaną w sposób właściwy lukę badawczą. Dowodem przemyślanego celu rozprawy jest jednoznaczne sformułowanie we *Wstępie* (s. 12.), w której Doktorant podkreśla, że dąży do „przybliżenia szerszego spektrum postaw (i wynikających z nich strategii) państw, które z racji swej pozycji na arenie międzynarodowej, stają wobec konieczności przystosowania się do zmieniającego się środowiska międzynarodowego i kruchej, jeśli nie labilnej, równowagi sił w regionie” (s. 12.). Dalej Autor wskazuje, że „pogłębiona analiza głównych czynników przemian winna pozwolić na pełniejsze zrozumienie istoty problemu jakim są strategie *hedgingowe*” (s. 12). Mamy więc do czynienia z określonym celem i problemem badawczym rozprawy oraz, co kluczowe, ich spójnością. Trzeba podkreślić, że zadaniom tym podporządkowano strukturę pracy. Dzięki temu mamy do czynienia z klarownym i logicznym wywodem w całej pracy. Założenia badawcze wskazują, co chce badać i dlaczego Doktorant.

Na wyróżnienie zasługuje wskazanie przez Doktoranta we *Wstępie* metod zastosowanych w pracy (s. 17.-18.) oraz ich konsekwentne zaaplikowanie w rozprawie. Z opisanych metod (s. 17. – 18.) wynika, że zastosował metody jakościowe, a przede wszystkim analizę dyskursu oraz metodę śledzenie procesu. Należy podkreślić, że świadoma strategia badawcza, uwidoczniła się zwłaszcza w kontekście sformułowanego uzasadnienia przez Doktoranta wybranych metod badawczych (s. 18.). Pewien niedosyt związany jest jednak ze zbyt małym odniesieniem się do źródeł pierwotnych, dokumentów przyjmowanych przez wybrane do analizy państwa. Ponadto brak jest w bibliografii wyodrębnienia dokumentów jako osobnej sekcji. Doktorant nie zaznaczył także czy przyjmuje metodę dedukcyjną czy

indukcyjną. Nie pomniejsza to jednak pozytywnej oceny w kontekście wybranych metod. Metody jakościowe, przede wszystkim analiza dyskursu, która dominuje w pracy i decyduje o jej specyfice, zostały zastosowane w sposób prawidłowy. Przedstawione we *Wstępie* założenia dotyczące metodologii nie mają jedynie charakteru deklaratywnego. Analiza źródeł pierwotnych i krytyczna analiza źródeł wtórnych jest zastosowana w całej pracy w sposób rzetelny i poprawny.

Na wyróżnienie zasługuje wskazany we *Wstępie* model analizy zastosowany do badania strategii wybranych państw (model tzw. C. Kuika, s. 18.) oraz ramy teoretyczne, służące do wyjaśnienia działań wybranych państw w kontekście *hedgingu*. Należy pozytywnie ocenić zwłaszcza uzasadnienie wyboru zarówno modelu (s. 18), jak i świadomy oraz uzasadniony wybór teorii, to jest realizmu neoklasycznego jako najbardziej adekwatnego do objaśnienia strategii bezpieczeństwa wybranych państw (s.15.-16.). Trzeba wskazać, że znalazło to konsekwentne zastosowanie w rozprawie doktorskiej, co odzwierciedlone jest w strukturze i treści rozdziałów, zwłaszcza 2. oraz 4., 5. i *Zakończeniu* (na użyteczność realizmu neoklasycznego Autor wskazuje m.in. na s. 239). Dowodzi to nie tylko znajomości problematyki badawczej, specyfiki wybranego problemu badawczego, ale także umiejętności badawczych Doktoranta, przede wszystkim przemyślanej strategii badawczej. Autor w rozdziałach tych zidentyfikował czynniki, kształtujące strategie bezpieczeństwa i dokonał ich syntezy, odnosząc się do zdefiniowanej we *Wstępie* ramy teoretycznej i modelu analizy.

Dzięki temu mamy do czynienia ze spójnością struktury pracy z przyjętymi założeniami metodologicznymi oraz przedstawionymi we *Wstępie* ramami teoretycznymi. Można rozważyć, czy nie należałoby poświęcić jednego z podrozdziałów w rozdziale 1. lub nawet cały rozdział charakterystyce wskazanemu we *Wstępie* realizmowi neoklasycznemu oraz modelowi analizy.

Mimo tych zastrzeżeń dotyczących założeń metodologicznych, w opinii recenzenta, Doktorant w sposób rzetelny i właściwy dokonał potwierdzenia przyjętych przez siebie hipotez, czego potwierdzenie w ujęciu syntetycznym znajdujemy przede wszystkim w *Zakończeniu*. Wnioski, które tam znajdujemy, dowodzą umiejętności badawczych Doktoranta, przede wszystkim umiejętności syntezy i formułowania klarownych ocen, tez, opartych na źródłach i logicznym wywodzie. Dowodzi tego między innymi treść zakończenia rozprawy, zwłaszcza w którym Doktorant weryfikuje przyjęte we *Wstępie* hipotezy i przedstawia oryginalne wnioski. Ta część *Zakończenia* jest dowodem bardzo dużych umiejętności analitycznych Doktoranta. Na szczególne wyróżnienie zasługują tabele nr. 13.

(na temat: *Weryfikacja strategii realizowanych przez Japonię i Wietnam*; s. 241.) i 14. (na temat: *Weryfikacja hipotez w pracy*; s. 242.), które w sposób syntetyczny i klarowny uwypuklają najważniejsze wnioski rozprawy. Pozytywnie należy także ocenić fakt poddania założeń ze *Wstępu* analizie empirycznej w rozdziałach 4-5. Praca dowodzi umiejętności Doktoranta do realizacji samodzielnych badań. Przyjęte założenia badawcze oraz ich konsekwencja w realizacji potwierdzają dojrzałość badawczą Doktoranta.

3. Charakter rozprawy

Recenzowana rozprawa doktorska kwalifikuje się jako deskryptywno-analityczna. Doktorant, co zasługuje na pozytywną ocenę, we *Wstępie* oraz następnie w pracy, ukazał w sposób całościowy, wielowymiarowy problematykę strategii Japonii i Wietnamu wobec rosnącej potęgi Chin. Na wyróżnienie zasługują zwłaszcza rozdziały i podrozdziały dotyczące bezpośrednio tej tematyki, czyli 4. i 5., zwłaszcza 4.3., 4.4. oraz 5.3. i 5.4. Wydaje się, że podrozdziały te, które są kluczowe ze względu na wybrany problem badawczy, powinny być jeszcze bardziej rozbudowane. Nie pomniejsza to jednak pozytywnej oceny tych rozdziałów. Dowodzą one dużej wiedzy na wybrane studia przypadku. Ponadto wnioski dotyczące strategii Japonii i Wietnamu, znajdujące się w *Zakończeniu*, świadczą o umiejętnościach konceptualizacji, czego dowodem jest wyodrębnienie i syntetyczne przedstawienie w tabelach przez Doktoranta głównych elementów związanych z wybranym problemem badawczym (tabele nr. 13 i 14.). Można rozważyć, czy nie należałoby utworzyć jednego podrozdziału czy nawet rozdziału, który wskazywałby na implikacje dla stosunków wewnątrzregionalnych i globalnych, jakie wynikają z realizowanych przez Japonię i Wietnam strategii bezpieczeństwa. Uwagi te nie zmieniają wysokiej oceny merytorycznej rozdziałów 4.-5. Autor potrafił bowiem oddać w sposób syntetyczny, uporządkowany istotę i specyfikę strategii bezpieczeństwa wybranych studiów przypadku.

Trzeba dodać, że przyjęta struktura pracy jest logiczną konsekwencją i funkcją przyjętych wcześniej założeń badawczych. Biorąc pod uwagę założenia przedstawione przez Doktoranta oraz chęć ukazania w sposób kompleksowy modelu strategii *hedgingowych* państw Azji Wschodniej i Azji Południowo-Wschodniej tak skonstruowana analiza przeprowadzona w rozdziałach od 4. i 5. oraz 2. jest w pełni uzasadniona i należy ją ocenić pozytywnie. Trzeba podkreślić, iż mimo wskazanych zastrzeżeń, Doktorant konsekwentnie realizuje przyjęte założenia i omawia w sposób rzetelny wybrany problem badawczy.

4. Sposób rozwiązania postawionego problemu badawczego

W warstwie realizacyjnej rozprawę doktorską należy ocenić pozytywnie. Wydaje się, że uzyskujemy wszechstronną, kompleksową analizę wybranego problemu badawczego.

O bardzo dużej wiedzy Doktoranta na temat specyfiki wybranych studiów przypadku, czyli strategii bezpieczeństwa Japonii i Wietnamu świadczą między innymi rozdziały 4.-5. oraz *Zakończenie*. Decydują także one o oryginalności sposobu rozwiązania problemu badawczego. Doktorant w sposób logiczny i klarowny dokonał w nich omówienia w ujęciu syntetycznym przesłanek i uwarunkowań, a następnie scharakteryzował strategię tych państw w kontekście wzrastającej potęgi Chin. Rozdziały te oparte są o rzetelną analizę, odnoszącą się do literatury przedmiotu i w mniejszym stopniu źródła pierwotne. Autor dokonuje w nich identyfikacji i omówienia głównych cech strategii wybranych państw opartych o przyjęty we *Wstępie* model.

Pozytywnie należy ocenić także rozdział 2., który omawia główne zmienne niezależne, czyli wzrost potęgi Chin (2.1.) oraz rolę USA w wschodnioazjatyckim systemie bezpieczeństwa (2.2.). Szczególnie trzeba wyróżnić w tym kontekście podrozdziały: 2.2.1. (omawiający amerykańską strategię Indo-Pacyfiku) oraz 2.2.2. (przedstawiający rywalizację USA-Chiny w regionie wschodnioazjatyckim). Podrozdziały te są kluczowe dla zrozumienia i wyjaśnienia zachowania Japonii i Wietnamu oraz kształtowania przez nie strategii bezpieczeństwa w kontekście chińskim. O ich wartości decyduje także fakt, że Doktorant odwołuje się w nich do licznych źródeł pierwotnych. Pewne uwagi można mieć jednak do podrozdziału 2.1. Wydaje się, że Autor omówił w nim zbyt ogólnie strategię Chin wobec Azji Wschodniej. Ponadto należałoby rozważyć, czy w kontekście tytułu rozprawy oraz wybranych dwóch studiów przypadku, nie stworzyć odrębnego podrozdziału dotyczącego strategii bezpieczeństwa Chin wobec Japonii i Wietnamu.

Ponadto pewne uwagi mogą dotyczyć braku periodyzacji w poszczególnych rozdziałach. Dotyczy to zwłaszcza podrozdziałów w rozdziałach 2., 4. i 5. Zabrakło próby periodyzacji przesłanek czy też ewolucji strategii poszczególnych państw, typologii na początku poszczególnych podrozdziałów. Nie zmienia to jednak pozytywnej oceny merytorycznej o powyższych rozdziałach, zastrzeżenie te mają raczej charakter porządkujący.

Główne uwagi jednak dotyczą zawartości rozdziału 1. i 3. Uwagi nie dotyczą błędów merytorycznych, ale pewnych zagadnień związanych z konstrukcją poszczególnych podrozdziałów i ich treścią, odniesień do najnowszej literatury przedmiotu, w tym przede

wszystkim anglojęzycznej orz dokumentów pierwotnych. Wydaje się, że kwestią którą należałoby rozważyć jest wykreślenie z rozdziału 1. podrozdziałów 1.3.2. i 1.3.3. Podrozdziały te powinny znaleźć się w rozdziale 2.

Ponadto zagadnienia teoretyczne z rozdziału 3. powinny znaleźć się w rozdziale 1. Wydaje się, że – ze względu na wybrany problem badawczy - zawartość rozdziału 3. powinna być kluczowa dla całego teoretycznego rozdziału 1. Jednocześnie wydaje się, że zbyt rozbudowany jest podrozdział 1.1. dotyczący bezpieczeństwa, strategii i potęgi oraz 1.3., omawiający bezpieczeństwo w perspektywie teorii stosunków międzynarodowych. Podrozdziały te mają charakter zbyt ogólny, odwołują się przede wszystkim do polskiej literatury przedmiotu. Wydaje się, że podrozdziały 1.1.1. i 1.1.2. oraz 1.2.2. i 1.2.3. są zbyteczne. Autor powinien skoncentrować się na podrozdziale 1.2.1. i rozwinąć w nim kwestie związane z realizmem neoklasycznym. Ponadto należałoby rozważyć, czy w rozdziale 1. nie umieścić podrozdziału dotyczącego modelu tzw. Kuika, o którym Autor pisze we *Wstępie*.

Wartością dodaną pracy są wnioski przedstawione w *Zakończeniu* pracy. Autor w sposób logiczny, klarowny i jednoznaczny dokonuje prezentacji wyników badań. Dowodzą one umiejętności badawczych Doktoranta, zwłaszcza próby uogólnienie i generalizacji. Przedstawione w tej części rozprawy, na podstawie badań empirycznych, wyniki i tezy logicznie nawiązują do przyjętych założeń badawczych. Wnioski zawarte w *Zakończeniu* zostały ujęte w sposób klarowny. Mimo złożoności tej problematyki, Autorowi udało się także wskazać na główne cechy strategii bezpieczeństwa Japonii i Wietnamu w kontekście *hedgingu*.

Trzeba jednoznacznie stwierdzić, że pracę pod względem kryterium dotyczącego sposobu rozwiązania problemu badawczego, należy ocenić pozytywnie. Na szczególne wyróżnienie - które decyduje o unikatowości tej pracy i jest wkładem w rozwój dyscypliny – zasługuje kompleksowa i rzetelna rekonstrukcja założeń strategii bezpieczeństwa Wietnamu i Japonii i dokonanie ich oceny w kontekście koncepcji *hedgingu*.

5. Styl i język rozprawy

Recenzowana praca została napisana w sposób komunikatywny i poprawny pod względem językowym. Pewne zastrzeżenia związane są jednak z występującymi w niektórych miejscach w pracy sformułowaniami, mającymi charakter publicystyczny . Niedosyt recenzenta budzi także zbyt skromne wykorzystanie źródeł pierwotnych związanych z

państwami Azji Wschodniej. Na wyróżnienia jednak zasługują liczne wykresy i tabele, zwłaszcza w rozdziałach 4. i 5., przygotowane w sposób bardzo rzetelny i klarowny.

6. Najważniejsze uwagi:

- a) wydaje się, że należałoby jednoznacznie określić we *Wstępie* dwa-trzy pytania badawcze (główne);
- b) należałoby rozważyć modyfikację tytułu rozprawy, w którym nawiązywano by do Japonii i Wietnamu;
- c) należałoby także rozważyć modyfikację struktury pracy, przede wszystkim połączenie rozdziału 1. i 3. oraz skoncentrowania się na w rozdziale 1. na *hedgingu* i realizmie neoklasycznym;
- d) wydaje się, że w pracy w większym stopniu należałoby rozbudować rozdział 4. i 5 oraz dodać rozdział 6., omawiający kwestie implikacji.

Uwagi, które zgłosiłem, nie podważają jednak mojej pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy. Jest to solidne, rzetelne i całościowe omówienie strategii *hedgingowych* realizowanych przez Japonię i Wietnam. Rozprawa oddaje w pełni specyfikę i złożoność tej problematyki.

Konkluzje

Rozprawa doktorska mgra Szymona Łenyka zasługuje na pozytywną ocenę. Spełnia ona kryteria metodologiczne, merytoryczne i formalne. Doktorant opanował wiedzę o przedmiocie badania oraz wykazał się umiejętnościami badawczymi, w tym potrafi zidentyfikować problem badawczy, a następnie kreatywnie go rozwiązać. Rozprawa potwierdza kompetencje analityczne Doktoranta. Należy także wskazać, że rozprawa służy na pewno lepszemu poznaniu omawianej problematyki. Tematyka pracy jest wartościowa i innowacyjna. Tym samym należy podkreślić, że recenzowana praca doktorska spełnia ustawowe wymagania pracy doktorskiej. Biorąc powyższe pod uwagę wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów w procedurze doktorskiej.